

DOI: 10.7251/GFP1707193J

UDC: 343.1:343.232(497.11)

**Originalni naučni rad***Datum prijema rada:*  
15. jun 2017.*Datum prihvatanja rada:*  
22. jun 2017.

## Supletorni zatvor u krivičnom i prekršajnom pravu Srbije

**Rezime:** U kaznenom (krivičnom i prekršajnom) pravu lišenje slobode kretanja drugog lica - učinioca kaznenog djela - na osnovu odluke suda za određeno vrijeme predstavlja vrstu krivične sankcije zavodskog karaktera (bez obzira na to da li se radi o kazni, mjeri bezbjednosti ili vaspitnoj mjeri). Međutim, kazneno pravo poznaje i tzv. posebne oblike lišenja slobode koji su zasnovani na zakonu, a koji ne predstavljaju vrstu i mjeru krivične sankcije. Radi se, naime, o oblicima lišenja slobode koji predstavljaju zamjenu, supstitit za druge prethodne izrečene, ali u potpunosti ili djelimično, neizvršene kazne - novčanu kaznu, kaznu oduzimanja vozačke dozvole ili kaznu rada u javnom interesu. O pojmu, vrsti i karakteristikama supletornog zatvora u pozitivnom kaznenom pravu Republike Srbije govori se u ovom radu.

**Ključne riječi:** kazna, supstitit, sud, odluka, supletorni zatvor.

*Prof. dr***Dragan Jovašević***Redovni profesor Pravnog fakulteta Univerziteta u Nišu  
jovas@prafak.ni.ac.rs**Doc. dr***Marina Simović***Docent na Fakultetu pravnih nauka Univerziteta „Apeiron” u Banjoj Luci i sekretar Ombudsmana za djecu Republike Srpske  
marina.simovic@gmail.com***UVOD**

U pozitivnopravnom zakonodavstvu Republike Srbije postoji više različitih oblika lišenja slobode. Tako je lišenje slobode predviđeno kao:

1) vrsta krivične sankcije zavodskog karaktera<sup>1</sup>: a) kazna zatvora, b) mjere bezbjednosti medicinskog karaktera i c) sankcije za maloljetnike zavodskog karaktera - u materijalnom krivičnom pravu i

2) vrsta mjere za obezbjeđenje prisustva okrivljenog i za nesmetano vođenje krivičnog postupka - u krivičnom procesnom pravu<sup>2</sup>.

Međutim, ne samo u krivičnom<sup>3</sup> i krivičnom procesnom pravu, i u drugim oblastima prava je moguće na zakonu zasnovano lišenje slobode kao poseban pravni institut. To su posebni oblici lišenja slobode. Oni ne predstavljaju krivične sankcije, izriču ih odgovarajući državni organi (sud ili organ unutrašnjih poslova) u zakonom propisanom postupku, na način i u slučaju postojanja zakonom predviđenih razloga. I ovo lišenje slobode

<sup>1</sup> Jovašević, D. (2011). *Leksikon krivičnog prava*. Beograd, 498-501

<sup>2</sup> Jovašević, D., Ikanović, V. (2016). *Krivično procesno pravo*. Banja Luka, 259-261

<sup>3</sup> Jovašević, D., Ikanović, V. (2012). *Krivično pravo, Opšti dio*. Banja Luka, 189-193

može da traje za, u odluci organa, određeno vrijeme.

U posebne oblike lišenja slobode koji su predviđeni u Krivičnom zakoniku Republike Srbije iz 2005. godine<sup>4</sup> spada supletorni zatvor koji se izriče u slučaju neizvršenja u cijelosti ili djelimično izrečenih kazni (kao krivičnih sankcija):

1. novčane kazne,
2. kazne rada u javnom interesu i
3. kazne oduzimanja vozačke dozvole<sup>5</sup>.

Lišenje slobode je, takođe, predviđeno i u prekršajnom pravu. Tako, Zakon o prekršajima Republike Srbije<sup>6</sup> iz 2013. godine predviđa više posebnih oblika lišenja slobode. To su:

1. kazna zatvora i
2. supletorni zatvor kao posljedica neizvršenja izrečene: a) novčane kazne i b) kazne rada u javnom interesu.

## SUPLETORNI ZATVOR U KRIVIČNOM PRAVU

### Pojam i karakteristike

Supletorni zatvor je poseban oblik lišenja slobode učinioca krivičnog djela predviđen u Krivičnom zakoniku. On se izriče licu kome je prethodno, poslije utvrđene krivice od strane suda, izrečena kazna: 1) novčana kazna (čl. 48.-51. KZ), 2) kazna rada u javnom interesu (član 52. KZ) i 3) oduzimanje vozačke dozvole (član 53. KZ).

To su samostalne vrste kazni<sup>7</sup> koje sud pod zakonom određenim uslovima, na način i u postupku predviđen Zakonikom o krivičnom postupku<sup>8</sup> izriče učiniocu skrivljenog krivičnog djela manje težine, manjeg obima i intenziteta društvene opasnosti i prouzrokovane posljedice umjesto propisane kazne zatvora<sup>9</sup>. Dakle, ove se tri vrste kazne prvenstveno javljaju kao alternative, supstituti kazne zatvora. No, pod određenim uslovima, u slučaju njihovog neizvršenja ili neblagovremenog ili nekvalitetnog izvršenja, umjesto izrečene: a) novčane kazne, b) kazne rada u javnom interesu ili c) kazne oduzimanja vozačke dozvole, može se izreći kazna lišenja slobode (supletorni zatvor). To nije vrsta krivične sankcije, već predstavlja mjeru koja se javlja kao posljedica neizvršenja prethodno izrečene kazne u određenom roku. Dakle, supletorni zatvor se javlja kao posljedica nediscipline i nepoštovanja sudske odluke od strane osuđenog lica.

Da supletorni zatvor ne predstavlja vrstu krivične sankcije (odnosno kaznu zatvora)

<sup>4</sup> “Službeni glasnik Republike Srbije” br. 85/2005, 88/2005 - ispr., 107/2005 - ispr., 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014 i 94/2016.

<sup>5</sup> Jovašević, D. (2007). *Krivični zakonik Republike Srbije sa uvodnim komentarom*. Beograd, 98-101

<sup>6</sup> “Službeni glasnik Republike Srbije” broj 101/2013.

<sup>7</sup> Petrović, B., Jovašević, D., Ferhatović, A. (2016). *Krivično pravo 2*. Sarajevo, 178-182

<sup>8</sup> “Službeni glasnik Republike Srbije” br. 72/2011, 101/2011, 121/2012, 32/2013, 45/2013 i 55/2014.

<sup>9</sup> Jovašević, D. (2012). *Krivično pravo, Opšti dio*. Niš, 276-283

govore dva razloga:

1. ovaj oblik lišenja slobode može da traje i manje od 30 dana (što je donja granica za kaznu lišenja slobode u Krivičnom zakoniku - član 45. stav 1.) i
2. na ovaj oblik lišenja slobode ne može se primijeniti institut uslovnog otpusta.

Prvi oblik supletornog zatvora javlja se u slučaju neplaćanja izrečene novčane kazne u cijelosti ili djelimično<sup>10</sup>. Naime, kod izricanja novčane kazne sud je dužan u presudi da odredi i rok njenog plaćanja koji ne može da bude kraći od 15 dana, ni duži od tri mjeseca. Ovaj rok se računa od dana pravosnažnosti presude. U opravdanim slučajevima sud može da dozvoli isplatu novčane kazne u otplatama (ratama), ali je tada dužan da odredi broj rata, njihov iznos i rok isplate koji ne može da bude duži od jedne godine (član 51. KZ)<sup>11</sup>. Novčana kazna se izvršava shodno odredbama čl. 187.-193. Zakona o izvršenju krivičnih sankcija<sup>12</sup>.

Ako osuđeno lice ne plati novčanu kaznu u određenom roku, sud će je obavezno zameniti kaznom zatvora. To je supletorni zatvor. On se izriče tako što sud za svakih započelih hiljadu dinara neplaćene novčane kazne određuje jedan dan zatvora, s tim da ovako izrečena kazna zatvora ne može da bude duža od šest mjeseci. Od ovog pravila postoji jedan izuzetak. Ako je osuđenom licu izrečena novčana kazna u iznosu koji je veći od 700.000 dinara, u tom slučaju izrečena kazna zatvora ne može da bude duža od jedne godine (član 51. Krivičnog zakonika i čl. 189.-190. Zakona o izvršenju krivičnih sankcija).

Ukoliko osuđeno lice u međuvremenu plati dio novčane kazne, tada sud ostatak neplaćene kazne srazmjerno zamenjuje kaznom zatvora. No, u slučaju da osuđeno lice isplati ostatak novčane kazne u cijelosti, tada se izvršenje kazne supletornog zatvora obustavlja. Krivični zakonik u Republici Srbiji više ne predviđa mogućnost prinudne naplate izrečene novčane kazne, već se ona automatski zamjenjuje kaznom zatvora (supletorni zatvor) ili kaznom rada u javnom interesu. U ovom drugom slučaju sud za svakih započelih hiljadu dinara neplaćene novčane kazne određuje osam sati rada u javnom interesu. Na ovaj način određeni rad u javnom interesu ne može da bude duži od 360 sati.

Drugi oblik supletornog zatvora se javlja u slučaju neizvršenja izrečene kazne rada u javnom interesu. Rad u javnom interesu<sup>13</sup> je vrsta kazne (član 52. KZ) koju, inače, kao parapenalnu mjeru poznaje inostrano zakonodavstvo<sup>14</sup>. Izricanjem ove kazne se učiniocu

<sup>10</sup> Panjević, M. (2005). *Novčana kazna u Krivičnom zakoniku Republike Srbije*. Beograd: Branič, 3-4, 52-61

<sup>11</sup> Sud može dozvoliti plaćanje novčane kazne u ratama i nakon što je presuda postala pravosnažna. U tom slučaju odluka o plaćanju u ratama se donosi rješenjem protiv koga je dozvoljena žalba (rješenje Okružnog suda u Beogradu, Kž. 3016/2008). Povodom žalbe osuđenog ima mjesta preinačenju rješenja prvostepenog suda kojim je izrečena zamjena novčane kazne u kaznu zatvora tako da se odobrava osuđenom plaćanje novčane kazne u više rata (rješenje Okružnog suda u Subotici, Kž. 37/2009).

<sup>12</sup> "Službeni glasnik Republike Srbije" broj 55/2014.

<sup>13</sup> Jovašević, D. (2013). *Rad u javnom interesu - teorija, praksa, zakonodavstvo*. Niš: Zbornik radova Pravnog fakulteta u Nišu, 15-32

<sup>14</sup> Novoselec, P. (2004). *Opšti dio kaznenog prava*. Zagreb, 350

lakšeg krivičnog djela određuje obavljanje određenog rada u javnom interesu za određeno vrijeme. Ova kazna se može izreći kao glavna i kao sporedna kazna, i to kao alternativa propisanoj kazni u zakonu za lakša krivična djela, kada izricanje bezuslovne kazne zatvora nije neophodno u konkretnom slučaju<sup>15</sup>. Rad u javnom interesu ne može biti kraći od 60 sati, niti duži od 360 sati, s tim što on može da traje 60 sati u toku jednog mjeseca. U sudskoj odluci kojom se izriče ova kazna sud određuje i vrijeme trajanja ovog rada koje može da se kreće od jednog do šest mjeseci.

Rad u javnom interesu<sup>16</sup> se obavlja kod pravnog lica koje se bavi poslovima od javnog interesa, a naročito u humanitarnim, zdravstvenim, ekološkim ili komunalnim djelatnostima<sup>17</sup>. Ako osuđeni ne obavi dio ili sve sate izrečene kazne rada u javnom interesu, sud obavezno ovu kaznu zamjenjuje kaznom zatvora. To je supletorni zatvor koji se određuje tako što se za svakih započetih, a neizvršenih osam sati rada u javnom interesu - određuje jedan dan zatvora.

Treći oblik supletornog zatvora se javlja u slučaju neizvršenja izrečene kazne oduzimanja vozačke dozvole. Oduzimanje vozačke dozvole je kazna koja se sastoji u oduzimanju vozačke dozvole učiniocu krivičnog djela za presudom određeno vrijeme (53. KZ). To znači isključenje osuđenog lica iz mogućnosti upravljanja motornim vozilom što predstavlja poseban oblik ograničenja slobode njegovog kretanja izrazito specijalno - preventivnog karaktera. Ova se kazna izriče na vrijeme od jedne do tri godine, pri čemu se ovaj rok računa od dana pravnosnažnosti presude.

Poslije pravnosnažnosti odluke suda kojom je izrečena kazna oduzimanja vozačke dozvole sud prvog stepena u smislu člana 194. Zakona o izvršenju krivičnih sankcija izvršnu odluku dostavlja organu policije nadležnom prema mjestu prebivališta ili boravišta osuđenog lica u vrijeme kada je odluka postala pravnosnažna. Ako osuđeni upravlja motornim vozilom za vrijeme dok mu traje izrečena kazna oduzimanja vozačke dozvole, sud obavezno donosi odluku kojom zamjenjuje kaznu oduzimanja vozačke dozvole kaznom supletornog zatvora. Ova zamjena kazni se vrši po pravilu da se za neizvršenje oduzimanja vozačke dozvole u trajanju od jedne godine određuje jedan mjesec supletornog zatvora.

### **Primjena supletornog zatvora u sudskoj praksi**

Iako ne predstavlja vrstu kazne, niti krivičnu sankciju uopšte, propisanu u krivičnom zakonodavstvu Republike Srbije, kazna supletornog zatvora se - kao oblik zamjene za neizvršenje novčane kazne, kazne rada u javnom interesu ili kazne oduzimanja vozačke dozvole, često javlja u sudskoj praksi o čemu svjedoče brojni primjeri:

<sup>15</sup> Okrivljenom koji je star 23 godine i oglašen krivim za krivično djelo za koje se može izreći kazna zatvora do tri godine, može se izreći kazna rada u javnom interesu, ako on ranije nije bio osuđivan, a priznao je izvršenje krivičnog djela (presuda Okružnog suda u Beogradu, Kž. 2402/2006).

<sup>16</sup> Mrvic Petrović, N. (1993). *Društveno koristan rad*. Beograd, Zbornik Instituta za kriminološka i sociološka istraživanja, 1, 23-37; Jovašević, D. (2010). *Primjena kazne rada u javnom interesu kao vrste alternativne krivične sankcije*. Banja Luka: Pravna riječ, 63-80

<sup>17</sup> Kazna rada u javnom interesu se izvršava u skladu sa čl. 38-43 Zakona o izvršenju vanzavodskih sankcija i mjera („Službeni glasnik Republike Srbije“ broj 55/2014).

(1) „Na odlučivanje o žalbi na rješenje o zamjeni neplaćene novčane kazne kaznom zatvora nema uticaja ako osuđeni novčanu kaznu plati poslije donošenja takvog rješenja kojim se novčana kazna zamjenjuje u kaznu zatvora. Prvostepenim rješenjem odlučeno je da se novčana kazna utvrđena u pravnosnažnoj presudi u iznosu od 2.000 dinara izvrši tako što će se za svakih započelih 20 dinara novčane kazne odrediti jedan dan zatvora, što u konkretnom slučaju iznosi tri mjeseca i deset dana. Ovo rješenje je donijeto jer je iz zaključka Opštinskog suda utvrđeno da se novčana kazna nije mogla naplatiti ni prinudnim putem. Pravilno je prvostepeni sud postupio kada je donio rješenje kojim se novčana kazna zamjenjuje kaznom zatvora. Iz spisa predmeta je vidljivo da je osuđeni primio prvostepenu presudu kojom je osuđen na novčanu kaznu, što se i u samoj žalbi ne osporava. Kako se novčana kazna nije mogla ni prinudno naplatiti, što je vidljivo iz zaključka Opštinskog suda, to je prvostepeni sud pravilno postupio kada je odredio da se nenaplaćena novčana kazna zamijeni kaznom zatvora.

Svojom žalbom branilac osuđenog navodi da je osuđeni platio novčanu kaznu što bi proizilazilo da je tačno iz priloženog dokaza, ali tek četiri mjeseca nakon dobijanja pobijenog rješenja, a jedan dan nakon što mu je pobijano rješenje uručeno. Prema tome, evidentno je da je prvostepeni sud pravilno postupio jer u vrijeme donošenja prvostepenog rješenja su postojali zakonski razlozi da se novčana kazna zamijeni kaznom zatvora. Drugi žalbeni navod branioca osuđenog da se obustavi izvršenje kazne zatvora nije bio predmet posebnog razmatranja drugostepenog suda, jer takav prijedlog treba postaviti prvostepenom sudu nadležnom za odlučivanje<sup>18</sup>.

(2) „Novčana kazna na koju je optuženi osuđen da plati zbog izvršenja krivičnog djela, može se zamijeniti kaznom zatvora tek kada sud utvrdi da se nije mogla ni prinudnim putem izvršiti. Rješenjem prvostepenog suda novčana kazna u visini od 15.000 dinara izrečena osuđenom licu zamjenjuje se kaznom zatvora u trajanju od dva mjeseca i 15 dana. Povodom žalbe okrivljenog, drugostepeni sud je prvostepeno rješenje ukinuo i predmet vratio prvostepenom sudu na ponovno odlučivanje. Obrazloženje rješenja koje se žalbom pobija nema razloga o odlučnim činjenicama, pa je time učinjena bitna povreda odredaba krivičnog postupka. Naime, u obrazloženju rješenja se ne navodi da se novčana kazna nije mogla ni prinudnim putem naplatiti. Prvostepeni sud nije izvršio uvid u spise predmeta toga suda i nije se prethodno utvrdilo da li je novčana kazna mogla prinudnim putem da se naplati imajući u vidu odredbe Zakona o izvršnom postupku koji reguliše tu materiju. Tek nakon ostvarenja tog uslova ima mjesta primjeni odredbe da se novčana kazna zamijeni kaznom zatvora<sup>19</sup>.

(3) „Novčana kazna se nije mogla ni prinudno naplatiti u situaciji kada se osuđeni odselio sa adrese koju je prijavio kao svoju, a novu adresu nije prijavio sudu. Prvostepenim rješenjem zamijenjena je novčana kazna kaznom zatvora. Ako prvostepeni sud nije mogao ni prinudno naplatiti novčanu kaznu osuđenom jer se on odselio sa adrese koju je prijavio sudu kao svoju, a novu adresu nije prijavio (što je izvršni sud utvrdio), prvostepeni sud je

<sup>18</sup> Rješenje Okružnog suda u Beogradu, Kž. 1255/2001 od 31. avgusta 2001. godine, Beograd: Sudska praksa, 2-3/2003, 12-13.

<sup>19</sup> Rješenje Okružnog suda u Čačku, Kž. 150/2005 od 8. aprila 2005. godine, Beograd: Sudska praksa, 6/2005, 21.

pravilno odlučio da novčanu kaznu treba zamijeniti kaznom zatvora”<sup>20</sup>.

(4) “Za neplaćenu novčanu kaznu izrečenu po Krivičnom zakonu (1977.) poslije stupanja na snagu Krivičnog zakonika (2005.) primjenjuje se odredba novog Zakonika. Prvostepenim rješenjem osuđenom je izrečena novčana kazna u iznosu od 8.000 dinara, s tim što će se ona u slučaju nenaplativosti zamijeniti kaznom zatvora u trajanju od 40 dana. Protiv rješenja o zamjeni novčane kazne uložio je žalbu osuđeni, pa je Okružni sud našao da napadnuto rješenje treba preinačiti tako što se neplaćena novčana kazna po novom Zakoniku zamjenjuje kaznom zatvora u trajanju od osam dana”<sup>21</sup>.

(5) “Rješenjem prvostepenog suda je odlučeno da se novčana kazna u iznosu od 300.000 dinara koja je izrečena osuđenom zamijeni u kaznu zatvora u trajanju od šest mjeseci. Rješenjem drugostepenog suda je uvažavanjem žalbe branioca osuđenog preinačeno prvostepeno rješenje, tako da se osuđenom dozvoljava naknadni rok od dva mjeseca za isplatu novčane kazne u iznosu od 300.000 dinara, s tim da ukoliko navedeni iznos ne uplati ni u naknadnom roku, ona će se zamijeniti kaznom zatvora. Ima mjesta preinačenju prvostepenog rešenja jer iz sadržaja spisa proizilazi da je osuđeni uplatio iznos od 100.000 dinara, odnosno jednu trećinu novčane kazne na koju je bio obavezan presudom prvostepenog suda, što znači da je pokazao volju i spremnost da isplati i preostali iznos”<sup>22</sup>.

(6) “Nije dozvoljen uslovni otpust osuđenog sa izdržavanja kazne zatvora koja se izdržava po rješenju suda kojim je neplaćena novčana kazna zamijenjena kaznom zatvora. Kazna zatvora koja se izdržava kao zamjena za neplaćenu novčanu kaznu se ne može poistovjetiti sa kaznom zatvora jer je ova kazna autonomna i specifična po svojoj prirodi i predstavlja samo način izvršenja novčane kazne”<sup>23</sup>.

(7) “Povodom žalbe osuđenog ima mjesta preinačenju rješenja prvostepenog suda kojim je izvršena zamjena novčane kazne u kaznu zatvora, tako da se osuđenom odobrava plaćanje novčane kazne u više rata. Imajući u vidu sadržinu žalbe, prvostepeno rješenje i spise predmeta, Okružni sud nalazi da postoje opravdani razlozi da se osuđenom odobri plaćanje novčane kazne u tri jednake mjesečne rate. Osuđeni je otac dvoje maloljetne dece koju izdržava i koji se nalaze na školovanju. Uvažavajući ovakvo porodično stanje osuđenog, a prvenstveno potrebe maloljetne djece i njihovo školovanje, Okružni sud je odlučio da osuđenom dozvoli plaćanje novčane kazne u iznosu od 90.000 dinara u tri jednake mjesečne rate”<sup>24</sup>.

<sup>20</sup> Rješenje Okružnog suda u Beogradu, Kž. 987/2005 od 26. aprila 2005. godine, Beograd: Bilten Okružnog suda u Beogradu, 69/2005, 83-84.

<sup>21</sup> Rješenje Okružnog suda u Beogradu, Kž. 76/2006 od 25. januara 2006. godine, Beograd: Bilten Okružnog suda u Beogradu, 72/2006, 104-105.

<sup>22</sup> Rješenje Okružnog suda u Subotici, Kž. 204/2008 od 30. aprila 2008. godine, Beograd; Sudska praksa, 5-6/2010, 20.

<sup>23</sup> Rješenje Okružnog suda u Nišu, Kž. 1110/2008, Niš: Bilten sudske prakse Okružnog suda u Nišu, 28/2008, 45.

<sup>24</sup> Rješenje Okružnog suda u Subotici, Kž. 37/2009 od 30. januara 2009. godine, Beograd: Sudska praksa, 4/2009, 18.



(8) “Zakon ne sadrži mogućnost da sud prinudnim putem pokuša naplatu novčane kazne koju je osuđeni dužan da plati. Pravilno je prvostepeni sud postupio kada je osuđenom pomenutu novčanu kaznu zamijenio u kaznu zatvora u trajanju od 15 dana jer osuđeni izrečenu kaznu nije platio u ostavljenom roku. Žalбом osuđenog se pravilnost takve odluke ne dovodi u pitanje, a posebno je bez značaja činjenica u žalbi da je sud propustio da novčanu kaznu pokuša da naplati prinudnim putem”<sup>25</sup>.

(9) “U postupku zamjene novčane kazne u kaznu zatvora ne ispituje se razlog neplaćanja izrečene novčane kazne. Rješenjem Opštinskog suda je osuđenom zamijenjena novčana kazna od 10.000 dinara u kaznu zatvora u trajanju od deset dana. Neosnovano se žalбом ukazuje da prvostepeni sud nije utvrdio razloge zbog kojih osuđeni nije platio novčanu kaznu, a pri tome se ističe da nije imao novčanih sredstava da će novčanu kaznu platiti kasnije. Pravilno je prvostepeni sud utvrdio da se ne ispituju razlozi neplaćanja novčane kazne, već se u slučaju njenog neplaćanja vrši njena zamjena u kaznu zatvora”<sup>26</sup>.

(10) “Rješenjem prvostepenog suda osuđenom je novčana kazna u iznosu do 15.000 dinara izrečena pravosnažnom presudom zamijenjena kaznom zatvora u trajanju od 15 dana. U žalbi branioca osuđenog se neosnovano ukazuje da je prvostepeni sud najprije bio dužan da pokuša prinudno izvršenje - naplatu novčane kazne s obzirom da takva obaveza suda nije postojala u zakonu. Ne stoji ni navod iz žalbe da je nastupila zastarjelost izvršenja novčane kazne”<sup>27</sup>.

(11) “Rješenje kojim je zamijenjena novčana kazna kaznom zatvora koje je donio sudija pojedinac, nije donijeto od ovlaštenog organa zbog čega se mora ukinuti po službenoj dužnosti i predmet vratiti na ponovno odlučivanje nadležnom vijeću suda. Naime, sudija pojedinac nije ovlašten da donese rješenje kojim se osuđenom mijenja izrečena novčana kazna u kaznu zatvora, već to ovlaštenje ima vijeće za odlučivanje van glavnog pretresa suda koji je postupao u prvom stepenu. Ovo iz razloga što je zakonom određeno da prvostepeni sudovi donose odluke van glavnog pretresa u vijeću sastavljenom od trojice sudija, a za konkretan slučaj nije drugačije određeno zakonom”<sup>28</sup>.

(12) „Radnje koje je sud preduzeo u cilju prinudne naplate novčane kazne na koju je okrivljeni osuđen, ne mogu prekinuti rok zastarjelosti izvršenja te kazne. Pobijanim rješenjem je okrivljenom izrečena novčana kazna u iznosu od 40.000 dinara koja je zamijenjena kaznom zatvora u trajanju od 40 dana. Apelacioni sud u Beogradu je uvažavanjem žalbe okrivljenog preinačio pobijano rješenje, tako što je zbog relativne zastarjelosti izvršenja kazne, obustavio postupak njenog izvršenja. Naime, zakonom je propisano da ako osuđeni ne plati novčanu kaznu u određenom roku, sud će novčanu kaznu zamijeniti kaznom

<sup>25</sup> Rješenje Okružnog suda u Čačku, Kž. 43/2009 od 27. januara 2009. godine, Beograd: Sudska praksa, 4/2009, str. 19.

<sup>26</sup> Rješenje Okružnog suda u Čačku, Kž. 232/2009 od 22. maja 2009. godine, Beograd: Sudska praksa, 11-12/2009, 17-18.

<sup>27</sup> Rješenje Okružnog suda u Čačku, Kž. 249/2009 od 20. maja 2009. godine, Beograd: Sudska praksa, 11-12/2009, 17.

<sup>28</sup> Rješenje Apelacionog suda u Kragujevcu, Kž. 276/2010 od 15. aprila 2010. godine, Kragujevac: Bilten sudske prakse Apelacionog suda u Kragujevcu, 1/2010, 42.

zatvora, iz čega jasno proizilazi da se neplaćena novčana kazna više ne može prinudno naplatiti, tako da radnje koje je preduzeo sud u cilju njene prinudne naplate, a koje se po zakonu i ne preduzimaju, ne mogu prekinuti rok zastarjelosti izvršenja kazne<sup>29</sup>.

(13) „Navodi osuđenog da je uplatom jednog dijela izrečene novčane kazne pokazao da ne želi da izbjegne obavezu njenog plaćanja na koju je osuđen pravosnažnom presudom, te da je u vrijeme podnošenja žalbe bio u mogućnosti da preostali dio novčane kazne plati su irelevantni, jer nije dostavio dokaz da je dio novčane kazne uplatio. Rješenjem Osnovnog suda zamijenjena je novčana kazna u iznosu do 10.000 dinara za deset dana zatvora koju osuđeni nije platio po pravosnažnoj presudi u određenom roku. S obzirom na to da je zakonom propisano da ako osuđeni plati samo dio novčane kazne, sud će ostatak kazne srazmjerno zamijeniti kaznom zatvora, a ako osuđeni isplati i ostatak kazne, izvršenje kazne zatvora se obustavlja. Kako je u konkretnom slučaju osuđeni uplatio samo dio novčane kazne, prvostepeni sud je pravilno osuđenom ostatak novčane kazne u iznosu do 10.000 dinara zamijenio kaznom zatvora u trajanju od deset dana<sup>30</sup>.”

(14) „Izreka rješenja kojim se novčana kazna zamjenjuje kaznom zatvora je nerazumljiva ukoliko ne sadrži kojom je pravosnažnom presudom okrivljeni oglašen krivim i osuđen na novčanu kaznu. Pobijanim rješenjem je određeno da se neplaćena novčana kazna u iznosu od 100.000 dinara koja je izrečena osuđenom - zamjenjuje kaznom zatvora u trajanju od 100 dana. Ova je kazna izrečena u drugostepenoj presudi kojom je preinačena prvostepena presuda, a koja nije navedena u napadnutom rješenju. Zato se i ne može utvrditi kada je ova presuda postala pravosnažna, odnosno nema razloga o tome od kada počinje da teče obaveza osuđenog da plati kaznu i u kom roku, što odluku čini nerazumljivom, pa ju je valjalo ukinuti<sup>31</sup>.”

### SUPLETORNI ZATVOR U PREKRŠAJNOM PRAVU

U novom Zakonu o prekršajima Republike Srbije iz 2013. godine lišenje slobode se javlja u dva oblika<sup>32</sup>, i to kao:

1. kazna zatvora - vrsta prekršajne sankcije (čl. 33.-37. ZOP) i
2. supletorni zatvor u slučaju neizvršenja: a) novčane kazne (član 41. ZOP) i b) kazne rada u javnom interesu (član 38. ZOP).

Supletorni zatvor se u prekršajnom pravu Republike Srbije javlja u dva oblika. U oba oblika to je zamjena za neizvršenu izrečenu prekršajnu kaznu, i to<sup>33</sup>:

1. novčanu kaznu<sup>34</sup> i

<sup>29</sup> Rješenje Apelacionog suda u Beogradu, Kž. 3720/2011 od 16. novembra 2011. godine, Beograd: Bilten Apelacionog suda u Beogradu, 4/2012, 92-93.

<sup>30</sup> Rješenje Apelacionog suda u Kragujevcu, Kž. 268/2012 od 13. februara 2012. godine, Kragujevac: Bilten sudske prakse Apelacionog suda u Kragujevcu, 1/2013, 90-91.

<sup>31</sup> Rješenje Apelacionog suda u Kragujevcu, Kž. 436/2012 od 9. marta 2012. godine, Kragujevac; Bilten sudske prakse Apelacionog suda u Kragujevcu, 1/2013, 89.

<sup>32</sup> Dimitrijević, P., Jovašević, D. (2005). *Prekršajno pravo*. Beograd, 113-114

<sup>33</sup> Aćimović, M. (1978). *Neki aspekti primjene Zakona o prekršajima kojima se povređuju savezni propisi*. Sarajevo: Pravna misao, 3-4, 198-201

<sup>34</sup> Đorđević, Đ. (2014). *Prekršajno pravo*. Beograd, 71-72



## 2. kaznu rada u javnom interesu.

Novčana kazna<sup>35</sup> je imovinska kazna predviđena za sve učinioce prekršaja. Ovo je jedina kazna koja se može izreći pravnom licu. Propisana je alternativno ili kumulativno uz kaznu zatvora za najveći broj prekršaja. Ona se može propisati zakonom, uredbom ili odlukom skupštine autonomne pokrajine, skupštine opštine, skupštine grada Beograda, odnosno skupštine grada. Novčana kazna<sup>36</sup> se sastoji u obavezi kažnjelog lica da u određenom roku uplati u presudi o prekršaju određeni novčani iznos u korist države<sup>37</sup>. Izricanjem novčane kazne između učinioca djela i države stvara se obligacioni odnos u kome se država pojavljuje kao povjerilac, a učinilac prekršaja kao dužnik<sup>38</sup>.

U presudi i prekršajnom nalogu se određuje i rok plaćanja novčane kazne. Taj rok ne može da bude duži od 15 dana od dana pravnosnažnosti presude, a ukoliko je žalba izjavljena, od dana dostavljanja drugostepene presude, odnosno osam dana od dana uručenja prekršajnog naloga (član 40. ZOP). U opravdanim slučajevima sud može rješenjem da odobri isplatu novčane kazne u otplatama (ratama)<sup>39</sup>. U tom slučaju sud je dužan da odredi način i rok plaćanja izrečene novčane kazne, ali taj rok ne može da bude duži od šest mjeseci pod uslovom da su plaćeni troškovi postupka. Ako kažnjeno lice, kome je dozvoljeno da novčanu kaznu isplaćuje u ratama, ne vrši uredno isplate, sud rješenjem može opozvati svoju odluku o plaćanju u ratama (Jelačić, 2004: 111). Protiv ovog rješenja žalba nije dozvoljena. Novčane kazne izrečene i naplaćene predstavljaju prihod budžeta<sup>40</sup>.

U slučaju da kažnjeno fizičko lice, preduzetnik ili odgovorno lice ne plati novčanu kaznu u cjelini ili djelimično u ostavljenom roku, sud je može zamijeniti kaznom zatvora (supletorni zatvor). Ova zamjena neplaćene novčane kazne supletornim zatvorom se vrši tako što se za svakih započelih hiljadu dinara novčane kazne određuje jedan dan zatvora, a tim što kazna zatvora u ovom slučaju ne može da traje kraće od jednog dana, niti duže od 60 dana (član 41. ZOP).

Kod zamjene izrečene, a neplaćene novčane kazne supletornim zatvorom, Zakon o prekršajima predviđa jedno ograničenje. Naime, ako je za prekršaj kažnjenom licu bila izrečena i kazna zatvora i novčana kazna, tada zatvor kojim se zamjenjuje nenaplaćena novčana kazna i izrečena kazna zatvora - ne mogu u zbiru da traju duže od 90 dana.

Međutim, neplaćenu novčanu kaznu sud može umesto supletornim zatvorom, da zamijeniti i kaznom rada u javnom interesu<sup>41</sup>. Ovakva mogućnost je predviđena ako sud ocijeni ovakvu zamjenu opravdanom s obzirom na:

<sup>35</sup> Jovašević, D. (2012), 104-105

<sup>36</sup> Jovašević, D. (2004). *Zbirka zakona o prekršajima sa komentarom i praksom*. Beograd, 27-29

<sup>37</sup> Mitrović, Lj. (2011). *Prekršajno pravo*. Banja Luka, 74-78

<sup>38</sup> Đorđević, Đ. (1998). *Odmjeravanje novčane kazne*. Beograd: Jugoslovenska revija za kriminologiju i krivično pravo, (3), 101-114

<sup>39</sup> Mrvić Petrović, N., Mitrović, Lj. (2007). *Prekršajno pravo*. Banja Luka, 50-53

<sup>40</sup> Dimitrijević, P., Jovašević, D. (2005) 115-116

<sup>41</sup> Kokolj, M. (1988). *Neka pitanja kod izricanja i izvršenja novčane kazne*. Beograd: Jugoslovenska revija za kriminologiju i krivično pravo, Beograd, (1), 63-72

1. težinu učinjenog prekršaja,
2. visinu neplaćene novčane kazne i
3. imovinske mogućnosti osuđenog lica.

U slučaju ispunjenja zakonom propisanih uslova sud može umjesto kazne zatvora da učinio prekršaja odredi da se neplaćena novčana kazna zamijeni kaznom rada u javnom interesu. U tom slučaju se zamjena novčane kazne vrši u skladu sa pravilom da osam časova rada u javnom interesu zamjenjuje jedan dan zatvora, odnosno hiljadu dinara novčane kazne. Pri ovoj zamjeni neplaćene novčane kazne radom u javnom interesu, zakon predviđa jedno ograničenje. Naime, ovako izrečena kazna rada u javnom interesu ne može da traje duže od 360 sati. Dio neplaćene novčane kazne koji nije mogao biti zamijenjen kaznom zatvora ili kaznom rada u javnom interesu, naplaćuje se prinudnim putem.

Ako poslije odluke suda o zamjeni neplaćene novčane kazne kažnjeno fizičko lice isplati novčanu kaznu, kazna supletornog zatvora ili kazna rada u javnom interesu se ne izvršavaju. Ako je izvršenje supletorne kazne već započeto, a kažnjeno lice u međuvremenu isplati ostatak izrečene novčane kazne, tada se obustavlja izvršenje kazne supletornog zatvora, odnosno kazna rada u javnom interesu.

Zamjena neplaćene novčane kazne kaznom supletornog zatvora nije uvijek moguća u prekršajnom pravu. Naime, ova zamjena se ne može odrediti za neplaćene novčane kazne koje su izrečene :

1. maloljetnim licima i
2. pravnim licima kao učiniocima prekršaja.

Neplaćena novčana kazna koja je izrečena maloljetniku prinudno se naplaćuje na imovini maloljetnika, njegovog roditelja ili drugog lica koje je zaduženo da se stara o njemu.

Drugi oblik supletornog zatvora u prekršajnom pravu javlja se u slučaju neizvršenja izrečene kazne rada u javnom interesu<sup>42</sup>.

Rad u javnom interesu se sastoji u neplaćenom radu koji se vrši u korist društva, koji se ne obavlja pod prinudom, kojim se ne vrijeđa ljudsko dostojanstvo, niti se ostvaruje profit (član 38. ZOP). Ova kazna može da traje od 20 do 360 sati rada. Prilikom izricanja ove kazne, prekršajni sud posebno uzima u obzir dvije vrste okolnosti: 1) objektivne okolnosti koje se odnose na vrstu izvršenog prekršaja i 2) subjektivne okolnosti koje se odnose na uzrast, fizičku i radnu sposobnost, psihička svojstva, obrazovanje, sklonosti i druge posebne okolnosti koje se odnose na ličnost učinioca prekršaja.

Ako kažnjeno lice ne obavi dio ili sve sate izrečene kazne rada u javnom interesu, sud ovu kaznu obavezno zamjenjuje kaznom zatvora (supletorni zatvor) tako što se za svakih započetih osam sati rada u javnom interesu određuje jedan dan zatvora.

<sup>42</sup> Jovašević, D. (2012a). *Prekršajno pravo*. Niš, 106

## ZAKLJUČAK

Lišenje slobode predstavlja u krivičnom i prekršajnom pravu predviđenu vrstu krivične sankcije zavodskog (institucionalnog) karaktera. Ono se primjenjuje na osnovu odluke suda presudom u zakonom propisanim slučajevima i traje za u sudskoj odluci određeno vrijeme. Međutim, kazneno pravo poznaje i druge (posebne) oblike lišenja slobode koji ne predstavljaju krivičnu sankciju. Radi se o lišenju slobode koje predstavlja posljedicu potpunog ili djelimičnog neizvršenja izrečene novčane kazne, oduzimanja vozačke dozvole ili rada u javnom interesu.

U slučaju neizvršenja izrečene kazne u potpunosti ili djelimično, nadležni sud izriče supletorni zatvor. To je lišenje slobode koje je istina vezano za ostatak neizdržanog dijela izrečene kazne, ali ne predstavlja vrstu i mjeru krivične sankcije, pa se na njega ne primjenjuju opšti instituti krivičnog (ili prekršajnog - dakle kaznenog) prava kao što su uslovni otpust ili opšti minimum kazne zatvora. I ovo lišenje slobode se primjenjuje na isti način i u postupku kao lišenje slobode koje predstavlja krivičnu sankciju zavodskog karaktera.

## LITERATURA

- Ćimović, M. (1978). *Neki aspekti primjene Zakona o prekršajima kojima se povređuju savezni propisi*. Sarajevo: Pravna misao, 3-4.
- Dimitrijević, P., Jovašević, D. (2005). *Prekršajno pravo*. Beograd.
- Dorđević, Đ. (1998). *Odmjeravanje novčane kazne*. Beograd: Jugoslovenska revija za kriminologiju i krivično pravo, (3).
- Dorđević, Đ. (2014). *Prekršajno pravo*. Beograd.
- Jelačić, M. (2004). *Prekršajno pravo - teorija i praksa*. Beograd.
- Jovašević, D. (2004). *Zbirka zakona o prekršajima sa komentarom i praksom*. Beograd.
- Jovašević, D. (2007). *Krivični zakonik Republike Srbije sa uvodnim komentarom*. Beograd.
- Jovašević, D. (2010). *Primjena kazne rada u javnom interesu kao vrste alternativne krivične sankcije*. Banja Luka: Pravna riječ.
- Jovašević, D. (2011). *Leksikon krivičnog prava*. Beograd.
- Jovašević, D. (2012). *Krivično pravo, Opšti dio*. Niš.
- Jovašević, D. (2012a). *Prekršajno pravo*. Niš.
- Jovašević, D. (2013). *Rad u javnom interesu - teorija, praksa, zakonodavstvo*. Niš: Zbornik radova Pravnog fakulteta u Nišu, (64).
- Jovašević, D. (2013a). *Praktikum za krivično pravo, Opšti dio*. Niš.
- Jovašević, D., Ikanović, V. (2012). *Krivično pravo, Opšti dio*. Banja Luka.
- Jovašević, D., Ikanović, V. (2016). *Krivično procesno pravo*. Banja Luka.
- Kokolj, M. (1988). *Neka pitanja kod izricanja i izvršenja novčane kazne*. Beograd: Jugoslovenska revija za kriminologiju i krivično pravo, Beograd, (1).
- Mitrović, Lj. (2011). *Prekršajno pravo*. Banja Luka.
- Mrvić Petrović, N. (1993). *Društveno koristan rad*. Beograd: Zbornik Instituta za kriminološka i sociološka istraživanja, 1.
- Mrvić Petrović, N., Mitrović, Lj. (2007). *Prekršajno pravo*. Banja Luka.
- Novoselec, P. (2004). *Opšti dio kaznenog prava*. Zagreb.
- Panjević, M. (2005). *Novčana kazna u Krivičnom zakoniku Republike Srbije*. Beograd: Branič, 3-4.
- Petrović, B., Jovašević, D., Ferhatović, A. (2016). *Krivično pravo 2*. Sarajevo.

## **Prof. Dragan Jovašević Ph.D**

*Full Professor, Faculty at Law, University of Niš, e-mail: jovas@prafak.ni.ac.rs*

## **Assist. Prof. Marina Simović**

*Assistant professor Faculty of Law University „Apeiron“ Banja Luka and Secretary of the Ombudsman for Children of Republic of Srpska, e-mail: marina.simovic@gmail.com*

# **Subsidiary Imprisonment in Criminal and Misdemeanor Law of Serbia**

**Abstract:** In a criminal (criminal and misdemeanor) law the right to deprivation of liberty of movement of another person - a perpetrator of a criminal offense - based on a decision of the court for a specified period of time is a type of criminal sanction of institutional character (whether it is punishment, security measure or educational measure). However, criminal law knows the so-called special forms of law-based deprivations of liberty, which do not represent the type and measure of criminal sanctions. These are, in fact, forms of deprivation of liberty that represent the substitute for the other previously imposed, entirely or partly, unpaid penalties - fine, driving license revocation or work in the public interest. This Paper deals with the concept, type and characteristics of the subsidiary imprisonment in positive criminal law of the Republic of Serbia.

**Keywords:** punishment, substitute, court, decision, subsidiary imprisonment.